

Pravidlá oprávnenosti výdavkov pre Plán obnovy a odolnosti

Rozšírenie a obnova siete kamenných hospicov

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Oprávnenosť výdavkov realizácie projektu.....	3
2.1. Vecná oprávnenosť výdavkov	3
2.2. Časová oprávnenosť výdavkov.....	3
2.3. Územná oprávnenosť výdavkov	3
3. Zoznam oprávnených výdavkov.....	4
3.1. Zoznam oprávnených výdavkov pri obnove siete kamenných hospicov	4
3.2. Zoznam oprávnených výdavkov pri rozšírení siete kamenných hospicov.....	6
3.2.1. Špecifikácia priestorov interiéru a exteriéru pri rozšírení siete kamenných hospicov.....	7
4. Zoznam neoprávnených výdavkov	8
5. Hospodárnosť výdavkov	9

1. Úvod

Cieľom pravidiel oprávnenosti výdavkov pre Plán obnovy a odolnosti (ďalej aj „pravidlá oprávnenosti výdavkov“/„pravidlá OV“) je špecifikovať oprávnené výdavky a pravidlá oprávnenosti výdavkov pre Komponent: 13_Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť, názov investície: Investícia 3_Rozšírenie a obnova kapacít paliatívnej starostlivosti, názov výzvy: **Rozšírenie a obnova siete kamenných hospicov**.

Všetky výdavky musia byť riadne zdokumentované a preukázané z hľadiska hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti a účelnosti. Ku každému zúčtovaniu, resp. žiadosti o platbu sú predkladané účtovné doklady preukazujúce vznik a úhradu výdavku, ako aj ostatnú podpornú dokumentáciu, resp. jej doplnenie na základe písomného vyžiadania vykonávateľa v súlade s administratívnou finančnou kontrolou, resp. finančnou kontrolou na mieste.

Ustanovenia týchto pravidiel OV sú pre žiadateľa a prijímateľa záväzné, pokiaľ príslušná výzva, resp. príslušné dokumenty neustanovujú inak. Pravidlá OV nenahrádzajú žiadne ustanovenia dohodnuté medzi Vykonávateľom pre Plán obnovy a odolnosti a prijímateľom v zmluve o poskytnutí mechanizmu, len ich dopĺňajú, prípadne vysvetľujú. Zároveň nenahrádzajú iné záväzné dokumenty súvisiace s prípravou a realizáciou projektov Plánu obnovy a odolnosti. V pravidlách OV sú uvádzané odkazy na legislatívu SR a EÚ.

2. Oprávnenosť výdavkov realizácie projektu

Oprávnenosť výdavkov realizácie projektu sú uvedené v dokumente Príručka pre žiadateľa, ktorá je prílohou v rámci výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu.

2.1. Vecná oprávnenosť výdavkov

Vecná oprávnenosť výdavkov sú uvedené v dokumente Príručka pre žiadateľa, ktorá je prílohou v rámci výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu.

2.2. Časová oprávnenosť výdavkov

Časová oprávnenosť výdavkov je uvedená vo Výzve na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v časti 3.5.2 Podmienka časovej oprávnenosti prostriedkov mechanizmu.

2.3. Územná oprávnenosť výdavkov

Z hľadiska územnej oprávnenosti (t.j. z hľadiska umiestnenia projektu/aktivity projektu) musia výdavky spĺňať podmienky uvedené vo Výzve na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti v časti 3.5.1 Podmienka oprávnenosti miesta realizácie investície.

3. Zoznam oprávnených výdavkov

3.1. Zoznam oprávnených výdavkov pri obnove siete kamenných hospicov

Uvedený zoznam oprávnených výdavkov nepredstavuje komplexný zoznam iba upresňuje oprávnené výdavky k výzve k časti Obnova siete kamenných hospicov. Žiadateľ, ktorý poskytuje zdravotnú starostlivosť a má povolenie na prevádzkovanie kamenného hospicu môže v rámci tejto výzvy zrealizovať obnovu alebo modernizáciu stavebného objektu s možnosťou opráv poškodených častí objektu resp. častí v havarijnom stave.

Žiadateľ musí v zmysle podmienok výzvy povinný realizáciou aktivít projektu k časti Obnova siete kamenných hospicov záväzne dodržať, aby do obnovy bola zahrnutá aj lôžková časť s obnovou minimálne 10 lôžok.

Tabuľka č.1 Zoznam oprávnených výdavkov pri obnove siete kamenných hospicov

Zoznam oprávnených výdavkov – obnova siete kamenných hospicov		
1	Vonkajšie stavebné úpravy	<p>rekonštrukcia stavieb so zameraním na zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov – realizácia opatrení na zlepšenie tepelno-technických vlastností konštrukcií, najmä obnova obvodového plášt'a, oprava a výmena strešného plášt'a vrátane strešnej krytiny, resp. povrchu plochých striech (napr. vybudovanie zelenej strechy), oprava a výmena výplňových konštrukcií, opravy technického, energetického alebo technologického vybavenia a zariadení objektu</p> <p>projekty solárnych kolektorov (v rámci energetických úspor budovy), fotovoltaické systémy</p> <p>rekonštrukcia a oprava komínov, výmena, oprava alebo dobudovanie žľabov na odtok dažďovej vody a bleskozvodov</p> <p>rekonštrukcie, opravy vonkajších nosných stien, vrátane rekonštrukcie, opráv alebo budovania zateplenia budovy vrátane vonkajších náterov</p> <p>výmena, rekonštrukcia alebo oprava okien a okenných systémov (vrátane žalúzií)</p> <p>výmena, rekonštrukcia alebo oprava vstupu/vstupov do budovy, bezbariérové riešenia</p> <p>dobudovanie funkčných migračných trás do budovy a z budovy (z výnimočných dôvodov, ako sú rôzne karantény alebo pandémie, a taktiež s ohľadom na skutočnosť samotného účelu zariadenia, kde je vysoký výskyt zosnulých osôb, je nanajvýš vhodné, aby sa trasy bežného chodu zariadenia nekrižovali s trasami odvozu zosnulých, ktorí sú počas nevyhnutného času uložení v priestoroch na to určených)</p> <p>oprava alebo výmena vonkajších žalúzií/tienenia (elektronických i mechanických)</p>
2	Interiérové stavebné úpravy	<p>zmena dispozičného riešenia priestorov, izieb, chodieb a iných priestorov budovy</p> <p>dobudovanie alebo prebudovanie funkčných migračných trás vo vnútri budovy (z výnimočných dôvodov, ako sú rôzne karantény alebo pandémie, a taktiež s ohľadom na skutočnosť samotného účelu zariadenia, kde je vysoký výskyt zosnulých osôb, je nanajvýš vhodné, aby sa trasy bežného chodu zariadenia</p>

		<p>nekrížovali s trasami odvozu zosnulých, ktorí sú počas nevyhnutného času uložení v priestoroch na to určených)</p> <p>dobudovanie bezbariérových riešení pre pohyb v interiéri</p> <p>inštalácia výťahu/výťahov alebo schodolezov</p> <p>rekonštrukcia stien – odstránenie starých vrstiev náterov prípadne omietky, dezinfekcia, nová úprava povrchu stien</p> <p>oprava a rekonštrukcia podlahy</p> <p>oprava, výmena alebo zriadenie centrálnej klimatizačnej jednotky alebo klimatizácie</p> <p>oprava alebo výmena elektronického poplachového systému (mimo pravidelných servisných kontrol)</p> <p>oprava alebo výmena signalizačného zariadenia pre pacientov na izbách</p> <p>oprava alebo výmena vnútorných žalúzií (elektronických i mechanických)</p>
3	Lôžka/izby	<p>polohovateľná posteľ vrátane laterálneho (bočného) náklonu</p> <p>kompresorový matrac</p> <p>stropné zdvíhacie zariadenia</p> <p>rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie kúpeľňových miestností a toaliet</p> <p>kúpacie lôžka</p> <p>a iné vybavenie lôžok</p>
4	Technické zariadenia budovy	<p>obnova a rekonštrukcia technického zariadenia budovy, vrátane výmeny a opráv zvislých a ležatých rozvodov vody, kanalizácie, plynu, elektroinštalácie, kúrenia, chladenia, medicínskych médií, vrátane opráv a výmeny zdrojov energií</p> <p>kotolňa a vykurovacie zariadenia - opravy technického, energetického alebo technologického vybavenia a zariadení objektu, ako aj výmena jeho súčastí (najmä výmena zdrojov tepla, vykurovacích telies a vnútorných inštaláčnych rozvodov), rekonštrukcia priestoru kotolne, s dôrazom na zvýšenie energetickej efektívnosti a úspory</p> <p>skladové priestory- rekonštrukcia a dobudovanie skladových priestorov</p> <p>jedáleň s výdajňou/kuchynka- rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie kuchynských priestorov a priestorov pre výdaj stravy</p> <p>priestory pre stravovanie personálu a pacientova prípadne rodinných príslušníkov zariadenia- rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie priestoru pre stravovanie personálu a klientov zariadenia</p> <p>vyšetrovňa/ambulancia - rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie priestoru pre personál zariadenia</p> <p>administratívne miestnosti - rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie priestoru pre personál zariadenia</p> <p>práčovňa -rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie práčovne. V prípade, že hospic nemá vlastnú práčovňu, rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie skladu na čistú a špinavú bielizeň.</p>

		<p>archív- rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie archívu dokumentov</p> <p>priestor pre IT technológia a serverovňa- rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie priestoru pre IT technológie a serverovňu</p>
5	Iné	<p>kaplnka/ modlitebný priestor - rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie priestoru pre stíšenie a duchovné aktivity</p> <p>miestnosť pre zosnulých- rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie priestoru pre zosnulých, vrátane chladiaceho boxu alebo vysoko výkonnej klimatizačnej jednotky (s možnosťou chladiť na 10 st. a nižšie)</p> <p>oddychová miestnosť pre zamestnancov- rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie oddychovej miestnosti pre zamestnancov</p> <p>šatňa pre personál a dobrovoľníkov - rekonštrukcia, dobudovanie a vybavenie šatne napr. nové skrinky</p> <p>prípadne iné priestory, ktoré má žiadateľ v kamennom hospici a je potrebná rekonštrukcia, dobudovanie alebo vybavenie týchto miestností pri dodržaní podmienok výzvy</p>

V prípade, že žiadateľ žiada vyšší príspevok ako je stanovený vo Výzve na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, suma nad rámec uvedeného maxima bude považovaná za neoprávnenú a žiadateľ si ju bude hradiť z vlastných zdrojov. Uvedené sa týka aj všetkých neoprávnených výdavkov, ktoré identifikuje vykonávateľ alebo iný oprávnený orgán na výkon kontroly.

3.2. Zoznam oprávnených výdavkov pri rozšírení siete kamenných hospicov

Uvedený zoznam oprávnených výdavkov nepredstavuje komplexný zoznam iba upresňuje oprávnené výdavky. Žiadateľ musí v zmysle podmienok výzvy realizáciou aktivít projektu k časti Rozšírenie siete kamenných hospicov do pripravovaného stavebného objektu navrhnuť minimálne 20 lôžok a maximálne 26 lôžok

Pri investícií musia byť projekty v súlade so Stratégiou adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy, 2018 <https://www.minzp.sk/files/odbor-politiky-zmeny-klimy/strategia-adaptacie-sr-zmenu-klimy-aktualizacia.pdf> a jej akčným plánom. Kde je vhodné, aby pri navrhovaní budov vzaté do úvahy prvky zelenej infraštruktúry a adaptačné investície pre budovy.

Tabuľka 2 Zoznam oprávnených výdavkov - rozšírenie siete kamenných hospicov

Zoznam oprávnených výdavkov – rozšírenie siete kamenných hospicov		
1	Stavba	<ul style="list-style-type: none"> komplexná realizácia nových objektov, nadstavbu alebo prístavbu v prípade, že žiadateľ nemá v objekte zriadený (neposkytuje ústavnú hospicovú starostlivosť) kamenný hospic stavebný dozor, odborný autorský dohľad,

		<ul style="list-style-type: none"> • prípravná a projektová dokumentácia – vypracovanie projektovej dokumentácie (pre územné rozhodnutie, stavebné povolenie, realizačná dokumentácia),
2	Vybavenie	<ul style="list-style-type: none"> • nákup interiérového vybavenia zariadení poskytujúcich zdravotnú starostlivosť, • nákup prevádzkových strojov, prístrojov a zariadenia vrátane prvého zaškolenia obsluhy (ak relevantné), • nákup interiérového a exteriérového vybavenia – obstaranie napr. nábytku, ktorý spĺňa kritériá bežných výdavkov, • nákup telekomunikačnej a výpočtovej techniky vrátane príslušenstva bezprostredne súvisiacej s implementáciou projektu a ktorý spĺňa kritériá bežných výdavkov, • nákup prevádzkových strojov, prístrojov a zariadenia vrátane prvého zaškolenia obsluhy (ak relevantné), v ktorý spĺňa kritériá bežných výdavkov.

V prípade, že žiadateľ žiada vyšší príspevok ako je stanovený vo Výzve na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, suma nad rámec uvedeného maxima bude považovaná za neoprávnenú a žiadateľ si ju bude hradiť z vlastných zdrojov. V prípade identifikácie neoprávnených výdavkov projektu z dôvodu vecnej neoprávnenosti alebo neúčelnosti vykonávateľ v procese odborného posudzovania zníži výšku žiadaných celkových oprávnených výdavkov projektu o identifikované neoprávnené výdavky.

3.2.1. Špecifikácia priestorov interiéru a exteriéru pri rozšírení siete kamenných hospicov

Uvedená špecifikácia priestorov interiéru a exteriéru uvádza aké miestnosti by stavebný objekt kamenného hospicu mohol mať. Kamenný hospic musí dodržať minimálne stanovené miestnosti a rozmery týchto miestností v zmysle platných právnych predpisov Slovenskej republiky.

Tabuľka 3 Špecifikácia priestorov interiéru a exteriéru

Špecifikácia priestorov interiéru a exteriéru pri rozšírení siete kamenných hospicov		
1	Interiér	<ul style="list-style-type: none"> a. vyšetrovňa/ambulancia (podľa platných právnych predpisov) b. šatňa pre personál c. kuchynka pre personál s oddychovou časťou d. lôžková časť – minimálne 20 lôžok – maximálne 26 lôžok e. jedáleň s výdajňou f. denná spoločenská miestnosť s východom na terasu g. administratívne miestnosti pre vedenie, pre vedúcu sestru s trezorom na liečivá, iných pracovníkov h. minikuchynka pre blízkych (nepovinný priestor) i. kancelária zdieľaná – vedúca sestra, sociálny pracovník, psychológ, s trezorom pre liečivá j. sklad – čistá bielizeň k. sklad – špinavá bielizeň l. sklad na zdravotnícky materiál a zdravotnícke pomôcky m. výlevka a miestnosť pre upratovačku n. čistiaca miestnosť, dezinfektor podložných mís (s prívodom vody a dvoj drezom), autokláv

		<p>o. miestnosť pre zosnulých zariadenie aby udržala miestnosť s teplotou maximálne 10°C, samostatný východ z objektu</p> <p>p. archív</p> <p>q. technologická miestnosť</p> <p>r. miestnosť a sklad správcu</p> <p>s. kaplnka</p> <p>t. prípadne iné priestory, ktoré sú podľa žiadateľa potrebné pre účel kamenného hospicu (zdôvodnené v projekte)</p>
2	Exteriér	<p>a. nevyhnutné úpravy okolia</p> <p>b. vonkajších prípojok a napojenie na sieť</p> <p>c. parkovisko a spevnené plochy</p> <p>d. odpadové hospodárstvo a pod.</p>

4. Zoznam neoprávnených výdavkov

Za neoprávnené výdavky pri rozšírení siete (novovzniknutých) kamenných hospicov sa považujú nasledovné výdavky:

1. V prípade, že žiadateľ v rámci vybudovania kamenného hospicu plánuje do projektu zahrnúť aj iné zdravotnícke alebo sociálne zariadenie, všetky výdavky s tým spojené budú považované za neoprávnené a musia byť samostatne v projekte a rozpočte vyčlenené.

Za neoprávnené výdavky pri obnove (existujúcich) kamenných hospicov sa považujú nasledovné výdavky:

1. V prípade, že žiadateľ v rámci rekonštrukcie hospicu plánuje do projektu zahrnúť aj iné zdravotnícke alebo sociálne zariadenie, všetky výdavky s tým spojené budú neoprávnené a musia byť samostatne v projekte a rozpočte vyčlenené.
2. V prípade, že žiadateľ v rámci rekonštrukcie existujúceho kamenného hospicu plánuje len zrekonštruovať časť budovy, ktorá nemá priamy súvis s lôžkami a zároveň nebude rekonštrukcia/projekt zahŕňať aj rekonštrukciu minimálneho počtu 10 lôžok, takéto výdavky resp. projekt budú považované za neoprávnené.

Vo všeobecnosti sa za neoprávnené považujú nasledovné výdavky:

1. výdavky, ktoré nespĺňajú kritériá vecnej oprávnenosti, časovej oprávnenosti a územnej oprávnenosti;
2. výdavky, ktoré nespĺňajú kritériá hospodárnosti, efektívnosti, účelnosti a účinnosti;
3. výdavky, ktoré neboli obstarané v zmysle zákona o verejnom obstarávaní (vzťahuje sa na výdavky, ktoré budú realizované dodávateľsky (uskutočnenie stavebných prác, dodanie tovarov, poskytnutie služieb, atď.);
4. hotovostné platby zahŕňajúce výdavky na obstaranie dlhodobého hmotného a nehmotného majetku, vrátane výdavkov súvisiacich s obstaraním tohto majetku; výdavky hradené v hotovosti, pri ktorej hodnota úhrady prevyšuje 5 000 EUR;
5. akákoľvek časť výdavkov, ktorou by sa prekročila maximálna suma na žiadateľa v zmysle Výzvy na predkladanie žiadosti o poskytnutie prostriedkov mechanizmu a na podporu obnovy a odolnosti;
6. nákup softvéru, modernizácia softvéru, nákup licencií, nákup ostatných nehmotných aktív (napr. územné plány, web stránky, vecné bremená);
7. nákup a prenájom pozemkov;
8. služby ako napr. cestovné náhrady, občerstvenie, nájomné, skladné, telekomunikačné poplatky, poštové poplatky, výdavky na prepravu a transportné výdavky, služby výpočtovej techniky, tlač, poradenské služby, právne služby, tlmočnicke a prekladateľské služby, audit, expertízy, marketingové a podobné štúdie, vzdelávacie a školiace služby (napr. školenia, kurzy, semináre), konferencie,

sympóziá, náklady na revízie zariadení, periodické kontroly zariadení, skúšky funkčnosti zariadení, technické kontroly a emisné kontroly, náklady na inzerciu, publicitu;

9. nákup, alebo prenájom osobných automobilov, špeciálnych automobilov;
10. nákup stavieb: nákup budov, objektov alebo ich častí vrátane takých, ktoré sú určené na likvidáciu;

(napr. v súvislosti s výstavbou iných nevyhnutných stavebných objektov);

11. pravidelné obnovovacie investície súvisiace s výmenou strojov, prístrojov, zariadení a technológií;
12. revízie a kontroly zariadení, technické prehliadky, funkčné skúšky, garančné a emisné merania, ak nie sú súčasťou zmluvy o dielo;
13. akreditácie, reakreditácie;
14. prevádzkové výdavky a mzdové výdavky (napr. výdavky na energie, vodné a stočné, pohonné hmoty a iné, mzdy, odvody);
15. správne poplatky, ktoré nie sú pre realizáciu projektu nevyhnutné a nemajú priamu väzbu na projekt;
16. výdavky na poistenie majetku nadobudnutého v súvislosti s realizáciou projektu;
17. poplatky za zriadenie a vedenie bankového účtu v súvislosti s realizáciou projektu;
18. bankové poplatky;
19. úroky z dlžných súm;
20. daňové poplatky a dovozné prirážky;
21. poplatky za poštovné a telekomunikačné služby;
22. výdavky na nákup použitého zariadenia;
23. výdavky na právne služby prijímateľa voči poskytovateľovi (napr. žaloba, vypracovanie stanoviska);
24. sankčné poplatky, pokuty a penále, prípadne ďalšie sankčné výdavky, či už dohodnuté v zmluvách alebo vzniknuté z iných príčin;
25. manká, škody (napr. škody spôsobené počas výstavby na cudzom majetku) a dlhy;
26. nesplatené dlžné úroky z úverov a pôžičiek;
27. dary;
28. územné vplyvy;
29. priame dane (napr. daň z nehnuteľnosti, daň z motorových vozidiel a pod.);
30. knihy, časopisy, noviny, učebnice, učebné, normy, mapy; obuv; reprezentačné výdavky – patria sem reprezentačné výdavky charakteru materiálu (napr. káva, minerálka, čaj, kvety a dary poskytnuté v súvislosti s reprezentačnými účelmi); materiál (napr. kancelársky, spotrebný materiál);
31. ;
32. iné výdavky priamo nesúvisiace s projektom.

UPOZORNENIE: Uvedené neoprávnené výdavky nepredstavujú kompletný zoznam. Poskytovateľ nemôže vzhľadom na rozmanitosť aktivít realizovaných v rámci predmetnej výzvy identifikovať všetky neoprávnené výdavky, ktoré môžu v súvislosti s realizáciou projektu vzniknúť. Vzhľadom na uvedené, pokiaľ ide o výdavky, ktoré vzniknú v súvislosti s realizáciou projektu a nie sú výslovne uvedené medzi oprávnenými alebo neoprávnenými výdavkami v tomto dokumente, odporúčame Žiadateľovi uviesť ich v ŽoPPM.

Vykonávateľ v rámci posúdenia o ŽoPPM posúdi oprávnenosť takýchto výdavkov individuálne, a to vzhľadom na ciele a charakter projektu, t.j. určí, do akej miery sú výdavky nevyhnutné pre naplnenie daných cieľov a realizáciu aktivít projektu.

5. Hospodárnosť výdavkov

Pravidlá a posúdenie hospodárnosti výdavkov je uvedené v dokumente Príručka pre žiadateľa, ktorá je prílohou v rámci výzvy na predkladanie žiadostí o poskytnutie prostriedkov mechanizmu.